

La formació psicomotriu dels mestres d'educació infantil, una proposta de metodologia integrada

UT. Revista de Ciències de l'Educació

Juny 2010. Pag. 17-34

ISSN 1135-1438

<http://pedagogia.fcep.urv.cat/revistaut>

Isabel Viscarro Tomàs^a
M. Asunción Martínez Vera^b

Rebut: 13/04/2010 Acceptat: 14/06/2010

Resum

En aquest article es presenta l'experiència de l'assignatura "Desenvolupament psicomotor" de la titulació de Mestre d'Educació Infantil¹ per ser una proposta metodològica "integrada" (USM/SRE, 2006) que està en clara sintonia amb els requisits que reclama l'actual educació superior en el marc de la convergència europea.

Primerament, s'exposa la metodologia, les dinàmiques d'intervenció i els criteris d'avaluació emprats per tal de donar a l'alumnat una formació reflexiva que s'adeqüi al que serà la seva realitat professional. Formar mestres capaços de promoure el desenvolupament de persones a partir de la relació educativa, vol dir formar professionals competents, capaços de saber aprendre a aprendre, de saber fer, ser i estar en relació amb altres. Per tal de donar resposta a aquesta necessitat de formació global del nostre alumnat, descriurem de manera detallada com es va organitzar l'assignatura.

Finalment, es dóna compte de la valoració de la posada en pràctica d'aquesta metodologia des del punt de vista de l'alumnat i del professorat.

Paraules clau: Formació de Mestres. Desenvolupament psicomotor. Metodologies actives. Convergència Europea.

---

^a Universitat Rovira i Virgili – Tarragona

^b Universitat Rovira i Virgili - Tarragona

Abstract

This article presents the experience of the subject "Psychomotor development" of the degree of Master of Education Child. It is an educational integrated methodology (USM / SRE, 2006) that is in harmony with requirement that the current higher education in the context of European convergence claims.

Firstly, it presents the methodology, the dynamics of intervention and the evaluation criteria used to give to students an reflective education adapted to their professional reality. Train teachers capable of promoting the development of people from the educational relationship, means to form competent professionals, capable of learning to learn, capable of being able to make and be in relationship to other persons. To answer this need for global education of our students, describe in detail how the course was organized.

Finally, we present the evaluation of the implementation of this methodology from the viewpoint of students and teachers.

Keywords: Training of Teachers. Psychomotor development. Active methodologies. European Convergence.

Introducció

Tradicionalment, l'educació superior ha optat per un model pedagògic basat en la transmissió de coneixements (Astolfi, 2007) a través de la classe magistral, un dispositiu didàctic nascut en la mateixa Universitat (Pujol i Fons, 1981). Aquesta metodologia posa en joc la figura d'un professor actiu, capaç de desplegar davant d'estudiants receptius i passius un discurs monològic exponent d'un saber individualment adquirit, ahistòric, complet i acabat que permet a qui el posseeix predir les conseqüències dels esdeveniments i controlar les seves manifestacions. Aquest enfocament pedagògic, coherent amb el pensament modern, entra en crisi amb l'emergència, a partir de la segona meitat del segle XX, del paradigma postmodern que posa en evidència la complexitat dels fenòmens, la impredicibilitat de les accions i la incertesa del coneixement socialment construït (Morin, 2001). En l'àmbit educatiu aquesta visió ha significat un replantejament no tant sols dels continguts necessaris per afrontar els reptes socials, econòmics i culturals, sinó de les metodologies que permeten construir-los (Feyerabem, 1974) En coherència amb aquests plantejaments, la creació de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) ha posat l'accent de la formació superior en la construcció de competències professionals obligant a les diferents titulacions universitàries a dissenyar els seus projectes formatius tenint en compte un canvi metodològic que permeti a l'estudiant construir-les. Es passa així de la classe magistral, on el professor transmet coneixements, als espais de pràctica compartida (Wenger, 2001; Ruiz, 2004) on l'estudiant pot construir les competències professionals, participant amb altres

companys i experts en situacions educatives simulades o reals, a través de les que podrà contrastar les teories, posar a prova les competències que ja posseeix i construir-ne de noves.

És evident que una reforma tan complexa necessita per realitzar-se de la implicació del professorat universitari que té, en aquest procés, un paper fonamental per a l'assoliment del projecte (Valcárcel, 2004). Per què aquest professorat sigui capaç de liderar-lo, cal un canvi de mentalitat paral·lel a una transformació del rol que exerceix, un reajustament que sigui resultat d'una reflexió profunda sobre els reptes que se li plantegen.

Cap canvi és fàcil. Canviar desvetlla sempre dubtes i resistències (Zimmermann, 1998) i, més encara quan, com és el cas, les transformacions acaben afectant el nucli substantiu de la pràctica professional docent. El concepte de professor es resignifica, passa de ser un transmissor de coneixement a ser l'expert que guia l'aprenentatge (Rogoff, 1993) que permetrà a l'estudiant desenvolupar les competències professionals.

Això representa per al professor universitari utilitzar metodologies actives i participatives d'ensenyament (Benito i Cruz, 2005) que donin el protagonisme a l'alumnat i siguin capaces de generar la implicació dels estudiants en el seu procés d'aprenentatge. L'assoliment d'aquestes metes fan imprescindible una gestió d'aula diferent en la que el professor roman disponible per a atendre la diversitat de l'alumnat. La disminució de la presencialitat de l'alumnat i l'augment de les hores de tutoria per realitzar una atenció més personalitzada i continuada a l'estudiant, són reptes que s'han d'afrontar, possiblement, sense rebaixar les ràtios actuals.

Malgrat que aquesta necessitat d'innovar ve proposada, no com a una opció professional sinó amb caràcter d'obligació i urgència, no hauria de plantejar-se com una ruptura amb el passat. Si volem assegurar l'efectiva implementació del pla, és fonamental dirigir la mirada cap a dins per tal d'identificar els recursos que la nostra trajectòria com a docents ens aporta, i que ens facilitaran afrontar el repte de la renovació (Fernández i Terrén, 2008)

Aquest article pretén:

- Presentar l'experiència de formació de mestres d'educació infantil que en matèria de psicomotricitat s'ha portat a terme a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona durant les últimes dues dècades, caracteritzada per desenvolupar l'acció educativa al voltant de tres eixos: L'aprendre a aprendre, el saber ser i estar en relació als altres i el saber fer, i que es situa en dos escenaris: el de la pràctica educativa real i el de la reflexió realitzada en companyia de professionals i experts.
- Argumentar com l'ús de metodologies actives en la pràctica docent universitària afavoreix la implicació de l'alumnat, no tan sols a l'aula, sinó també en altres àmbits de la vida universitària i social.

- Mostrar algunes metodologies docents que promouen actituds reflexives i limiten els risc de que la Universitat formi tecnòcrates, tècnics sense capacitat de posicionar-se críticament davant la realitat sobre la que actuen.

Descripció de l'experiència

L' experiència que ara descrivim representa una forma d'intervenció docent activa i global en l'àmbit universitari portada a terme des del curs 1991-92 en els estudis de mestre d'Educació infantil a la URV en dos campus diferents: el de Tarragona i posteriorment el de Terres d'Ebre. Consisteix en el disseny de l'assignatura "Desenvolupament psicomotor" de la titulació de Mestre d'Educació Infantil, La matèria, centrada en l'estudi de la intervenció docent dirigida a optimitzar el desenvolupament psicomotor dels infants de 0 a 6 anys, encara no forma part dels nous estudis de grau als que espera integrar-se quan la implantació progressiva del grau d'Educació Infantil arribi al seu segon i tercer curs.

La proposta de metodologia integrada pretén que la formació dels estudiants sigui més propera a la realitat de les aules i, partint de l'experiència -de situacions problema plantejades, de pràctiques d'intervenció realitzades a l'assignatura-promou la reflexió sobre aquesta.

Formar mestres capaços de promoure el desenvolupament de persones a partir de la relació educativa, vol dir formar professionals competents, capaços de saber aprendre a aprendre, de saber fer, ser i estar en relació amb altres.

Si aquest perfil d'educador és necessari en tots els àmbits educatius, en el de la pràctica psicomotriu ho és especialment per tal que, aquesta pràctica encara incipient, assoleixi el rang que li correspon com a potenciadora del desenvolupament integral de l'infant.

Per donar resposta a aquesta necessitat de formació global, es va organitzar l'assignatura prenent com a base l'esquema de formació en psicomotricitat que va se introduït per A. Lapiere i B. Aucouturier l'any 1973 a Barcelona (Acebedo, 1993) i descrit posteriorment per Aucouturier i altres (1985). Aquesta estructura, molt generalitzada en aquest tipus de formació, es configura al voltant de tres eixos diferenciats, però alhora molt interrelacionats: la formació teòrica, la formació professional a través del treball corporal i la formació didàctica.

a) Formació teòrica. Amb ella no es busca la teoria com una forma de erudició, sinó com la possibilitat d'interpretació de la pròpia pràctica. L'aprenentatge de coneixements formalitzats s'entén no en un sentit lineal i progressiu sinó en un sentit més dinàmic i interactiu en què la persona que aprèn s'enfronta a la complexitat dels sabers per donar-li sentit a partir d'un projecte personal o d'una situació problema plantejada pel professorat (Meirieu, 2009).

Es revisen teories que expliquen i interpreten el paper del moviment en el desenvolupament humà, altres que proposen determinades pràctiques psicomotrius

en el marc de l'educació infantil, metodologies i estratègies que cal tenir en compte per realitzar una intervenció ajustada dins l'àmbit psicomotor. En aquesta part teòrica l'alumne té un paper actiu: a partir de materials com textos, imatges, filmacions, etc., treballant en grup reorganitza, reestructura, relaciona i dona significat als conceptes i les teories de manera compartida. Els debats, els fòrums, les exposicions, són algunes de les dinàmiques de treball que es proposen.

És amb aquesta finalitat de facilitar la reelaboració de les representacions per part de l'aprenent que les sessions teòriques s'organitzen al voltant de l'exposició que cada grup d'estudiants fa d'un bloc de continguts. Per a confeccionar-la es parteix de materials elaborats per les professores o seleccionats pels mateixos estudiants.

Les presentacions sobre els temes de la programació i el consegüent debat, tenen per objectiu:

1. Facilitar l'aprenentatge autònom i compartit entre els estudiants.
2. Responsabilitzar als alumnes del seu procés d'aprenentatge.
3. Construir les competències per fer una efectiva recerca documental.
4. Desenvolupar un coneixement reflexiu que transcendeixi el saber tàctic.
5. Afavorir la participació activa de tots els membres del grup en la construcció del coneixement.
6. Desenvolupar l'actitud crítica.

La presentació que fan els grups d'estudiants dels continguts s'estructura al voltant dels eixos següents:

- a) Exemplificació de les idees i conceptes més significatius a partir d'imatges (fixes o mòbils)
- b) Relació dels conceptes i teories presentades amb altres existents sobre el desenvolupament humà.
- c) Implicacions que els conceptes i teories treballades tenen en la pràctica educativa.
- d) Noves perspectives que obren i qüestions per al debat.

La presentació té una durada màxima de 20' i dona pas al debat entre tots els participants, debat que continua sovint en la plataforma d'aprenentatge virtual a través d'un fòrum.

L'avaluació de l'activitat es realitza intentant integrar totes les mirades al respecte:

La co-avaluació té un paper fonamental en el desenvolupament del pensament crític. En finalitzar cada exposició, l'alumnat i el professor usant la tècnica d'anàlisi DAFO, identifiquen els punts forts i les debilitats, les oportunitats i les amenaces de la presentació.

L'autoavaluació es realitza a partir d'un guió proposat pel professorat; en ell es demana al grup d'alumnes que han elaborat la presentació que adoptin tres rols successius:

- El primer és el del llec, del que no és coneixedor del tema: Si una persona que no ha sentit parlar mai del temes educatius hagués presenciat l'exposició, què hagués arribat a comprendre'n i quines dificultats hauria trobat? Es tracta d'assegurar la claredat expositiva, la coherència i lògica amb que el grup presenta els continguts.
- El segon és el de la persona que parteix de perspectives teòriques diferents i no està d'acord amb la interpretació que s'ha fet dels conceptes o de les teories que s'han exposat. Es busca que els estudiants explorin les diferents raons que permeten argumentar les afirmacions fetes o refutar-les.
- El tercer i últim és el de la persona entesa, perfeccionista i implacable interessada especialment en cercar les errades que puguin haver-hi per mínimes que siguin; amb això és pretén facilitar la cerca de l'excel·lència.

L'heteroavaluació es realitza pel professor en funció dels criteris següents:

- *Integrar i relacionar els conceptes usats i les teories presentades.*

Els indicadors que es formulen són:

- Els conceptes s'entrellacen facilitant l'explicació clara i coherent dels fets que interpreten.
- Els conceptes s'expliquen de manera aïllada sense referir-los a altres conceptes o a teories.
- Els conceptes i teories es defineixen de manera confusa i aïllada.

- *Presentar de manera contextualitzada els conceptes i idees presentades en situacions educatives quotidianes de l'educació infantil.*

Els indicadors que es formulen són:

- Els conceptes i idees clau es contextualitzen en situacions educatives que faciliten l'atribució de sentit i significat.
- Els conceptes i idees clau s'exemplifiquen en situacions allunyades de la pràctica educativa que no faciliten la seva interpretació.

- L'exemplificació que es fa dificulta la comprensió dels conceptes i les idees que s'exposen.

- Aplicar aquestes idees i conceptes en la pràctica quotidiana de l'educació infantil.

Els indicadors que es formulen són:

- Evidenciar amb claredat i de manera exhaustiva, la implicació que tenen les nocions tractades en tots els àmbits i contextos de l'educació.
- S'exposen algunes de les repercussions que poden tenir les teories i conceptes plantejats en la pràctica educativa o tan sols fan referència a alguns dels àmbits i contextos educatius.
- La presentació no destaca cap implicació educativa de les idees exposades.

- Relacionar-los amb altres aspectes del desenvolupament i l'aprenentatge.

Els indicadors que es formulen són:

- Cada concepte es relaciona amb altres nocions referides tant a l'àmbit psicomotor com als altres àmbits del desenvolupament.
- Encara que es presenten relacions entre els diferents àmbits, aquestes o són incompletes o no estan prou explicades.
- No es presenta cap relació entre els conceptes psicomotors i els altres àmbits del desenvolupament.

- Elaborar preguntes, qüestions, dubtes i perspectives generades per la recerca realitzada.

Els indicadors que es formulen són:

- El grup formula qüestions i planteja perspectives personals que possibiliten noves maneres d'entendre els conceptes, les situacions i la intervenció educativa al grup.
- Les preguntes formulades es refereixen majoritàriament a dubtes relacionades amb la comprensió dels conceptes treballats.
- Els qüestionaments que plantegen són retòrics i no suposen cap aportació personal al tema ni faciliten a la resta de companys la reelaboració dels conceptes.

b) Formació professional a través del treball corporal. Aquest eix formatiu es realitza a la sala de psicomotricitat o al gimnàs. La metodologia és activa i vivencial, es un treball realitzat amb i a través del cos. Les pràctiques corporals estan orientades

a vivenciar el cos com a totalitat, el cos en moviment, les sensacions i emocions, la relació amb l'entorn i tot el que això implica, accions totes elles que posen als estudiants en relació amb els altres. Des d'aquesta vivència de l'alteritat es pretén facilitar un millor coneixement de si mateix, de la seva manera personal de fer, d'estar i de ser, el que comporta l'actualització del seu sistema d'actituds i valors, necessari per entendre i relacionar-se amb l'infant i ajudar-lo a evolucionar correctament. Les sessions de treball corporal busquen fer l'alumnat més conscients del seu propi cos i de les seves maneres personals de comunicar, sensibilitzant-lo i obrint-lo a la comprensió de l'infant i dels altres. La seva finalitat és que els mestres i les mestres arribin a comprendre i comprendre's, esdevenint el seu propi mirall.

Les propostes de treball pràctic estan relacionades amb els continguts teòrics tractats el mateix dia, permeten a l'alumnat anar de la teoria a la pràctica i de la pràctica a la teoria per tal de facilitar la construcció de significats i conceptes que puguin ser usats en diferents situacions. Es treballaran els següents aspectes:

- Experimentació i presa de consciència de la relació tònico-emocional.
- Vivència d'un mateix i dels altres a través del joc i del moviment.
- Reconeixement i anàlisi dels indicadors corporals de l'expressivitat motriu.
- Consciència de la pròpia manera de ser i actuar: sistema d'actituds i d'acció.
- Representació i reflexió personal i col·lectiva de les vivències corporals, emocionals i relacionals, mitjançant diferents llenguatges.
- Situacions d'exploració de l'acompanyament i de l'escolta de l'altre.
- Reflexió entorn a l'aplicació didàctica de situacions que es donin en el treball corporal.

Després de cadascuna de les sessions cada participant haurà de redactar individualment un diari personal que inclourà:

- Un títol representatiu de la pràctica del dia.
- Els objectius que consideren que persegueix la proposta didàctica en la que han participat.
- La descripció seqüenciada de les activitats realitzades.
- La valoració personal de la sessió que inclourà una reflexió sobre els fets i experiències que, al seu criteri, hagin estat més rellevants.
- La valoració sobre la seva pròpia vivència, dels aprenentatges que hi han realitzat, així com la seva implicació en el desenvolupament de la pràctica.

L'avaluació tindrà en compte els criteris següents:

- Participar activament i compromesament en les sessions de treball corporal.

Els indicadors que es formulen són:

- L'alumne s'implica de manera global en les activitats proposades i fa aportacions personals valuoses que permeten aprofundir en el continguts de la pràctica fent-la evolucionar.
- La participació de l'alumne es circumscriu a la intervenció en les activitats proposades sense mostrar iniciativa en actuar, qüestionar, etc.
- L'alumne normalment no mostra interès per les propostes de treball, roman al marge en les activitats que el grup realitza i/o fa intervencions que obstaculitzen la dinàmica del grup.

- Elaborar el diari de manera completa i integrar informacions significatives.

Els indicadors que es formulen són:

- El diari inclou tots els elements més significatius de la sessió, independentment de la seva estructura i expressats amb un alt grau d'aprofundiment.
- Manca algun element no rellevant i alguns dels que hi són, estan tractats de manera superficial.
- El diari és incomplet, no inclou elements significatius de la proposta pràctica i els que hi son estan tractats de manera superficial.

- Definir objectius pertinents per a la sessió.

Els indicadors que es formulen són:

- Els objectius son pertinents, significatius i coherents d'acord amb les activitats realitzades i estan definits de manera clara, concisa i formalment correcta.
- Els objectius definits no inclouen alguns dels aprenentatges rellevants de la proposta pràctica, o aquests estan redactats de manera poc clara o amb lleus incorreccions formals.
- Els objectius definits no son pertinents ni coherents amb les activitats realitzades. Estan redactats de manera confusa i formalment incorrectes.

- *Valorar la sessió a partir de les pròpies vivències i de les dels companys.*

Els indicadors que es formulen són:

- En aquest apartat del diari l'alumne expressa les seves reflexions argumentades, matisades i contextualitzades, donant compte de la riquesa, si és el cas, del diàleg dels participants durant la sessió.
- La valoració de la sessió es fa donant arguments variats sense aprofundir en cap d'ells.
- L'alumne fa únicament la valoració del seu grau de satisfacció sense raonar-la ni aportar altres arguments.

- *Presentar del diari d'acord amb les normes prèviament acordades.*

En aquest criteri tant sols es defineixen dos indicadors que la seva valoració és excel·lent, compleix els requisits per ser es pot qualificat o no el compleix. Els indicadors doncs, que es formulen són:

- Presentació del diari de la sessió dins dels terminis prèviament fixats, amb correcció ortogràfica i sintàctica.
- Treball lliurat fora de termini i/o amb incorreccions ortogràfiques i sintàctiques.

c) Formació didàctica. Aquest és un àmbit d'aplicació dels coneixements adquirits en els dos eixos anteriors i de reflexió compartida sobre la pròpia pràctica. Es realitza amb els nens i nenes de les escoles col·laboradores: el CEIP de Pràctiques en el cas de Tarragona² i el col·legi Diocesà Sagrada Família de Tortosa. La formació didàctica a partir de la pràctica amb els infants és el nucli central del procés de formació. És on conflueixen i es posen en pràctica la formació teòrica i la formació professional a través del treball corporal rebudes.

L'objectiu d'aquest eix formatiu és l'adquisició de competències i estratègies d'intervenció en sessions pràctiques d'educació psicomotriu amb grups d'infants de dos a sis anys.

Per aconseguir-ho es realitzen tres tipus d'activitats:

- A. Elaboració d'una unitat de programació.
- B. Realització d'una de les sessions programades.
- C. Observació de l'expressivitat motriu d'un infant i de les companyes i companys que han realitzat la sessió.

A. Elaboració d'una unitat de programació en grups reduïts de tres o quatre participants.

L'objectiu d'aquest treball és facilitar la programació i planificació de contextos educatius ajustats a les característiques dels infants, als recursos existents i al plantejaments educatius de la institució. La unitat de programació inclou:

1. Títol
2. Introducció: Marc teòric que fonamenta la proposta i justificació del projecte
3. Nivell educatiu al que va dirigida
4. Vinculació amb el currículum oficial
  - 4.1. Capacitats
  - 4.2. Objectius didàctics
  - 4.3. Continguts
5. Temporalització
6. Orientacions metodològiques
7. Material i instal·lacions
8. Activitats d'ensenyament-aprenentatge (desenvolupades 4 sessions)
9. Avaluació de la sessió:
  - 9.1. Criteris i indicadors per tal de valorar la proposta educativa
  - 9.2. Paràmetres i indicadors d'observació de l'infant
10. Conclusions del treball
11. Valoració i reflexió de la realització de la sessió pràctica amb infants tot aplicant els criteris i indicadors programats
12. Bibliografia
13. Annexos

B. Realització d'una de les sessions programades.

Després d'haver observat diverses sessions de psicomotricitat, portades a terme pel psicomotricista del centre i la professora de l'assignatura amb els grups de nens i nenes d'Educació Infantil, el grup d'estudiants responsable organitza i porta a terme, amb la guia de la professora, una de les sessions programades amb infants d'entre 2 i 6 anys. Durant el desenvolupament de la sessió, psicomotricista i professora de

l'assignatura intervenen per tal de reconduir diferents situacions sempre que ho consideren necessari o oportú.

C. Observació de l'expressivitat motriu d'un infant i de les companyes i companys que han realitzat la sessió.

Durant el desenvolupament de les sessions de psicomotricitat, els estudiants que no participen activament en la sessió, es mantenen com a observadors procurant mostrar el nivell òptim de neutralitat que permet el normal desenvolupament de la sessió. Han de prestar atenció a :

- La manera de fer dels adults de la sala destacant les estratègies que utilitzen per a relacionar-se amb els infants, per fer evolucionar la seva activitat i mantenir un entorn segur i acollidor. Valorar el grau d'ajustament a les capacitats dels infants i l'evolució de la sessió.
- L'acció del grup d' infants, què fan, com ho fan, on ho fan, quan ho fan, amb qui ho fan, intentant comprendre perquè ho fan i per a què ho fan.
- L'acció d'un dels infants en concret relacionant-la amb les seves motivacions i propòsits, prestant especial atenció a les competències que els infants posen en joc per a la interacció amb els altres a la sala de psicomotricitat.
- La disposició de la sala i el grau d'ajust als objectius proposats i a les competències dels infants.

Un cop finalitzada la pràctica, es fa un anàlisi compartit amb la professora de l'assignatura, el mestre especialista i els companys del grup, en el que es reflexiona sobre els diferents aspectes que observats i on s'intenta explicar i valorar la sessió així com, l'actuació de totes les persones implicades en l'activitat.

Finalment cada un dels participants en la sessió, bé en la gestió de la sala o bé com a observadors, presenten un diari reflexiu de l'experiència i un informe que sintetitza els resultats de l'observació de l'infant.

L'avaluació d'aquest tercer eix es realitza a partir dels criteris següents:

- Programar els processos d'Ensenyament – Aprenentatge amb coherència i pertinentment.

Els indicadors que es formulen són:

- La unitat de programació conté tots els elements que la constitueixen i aquests són pertinents i estan descrits amb claredat, ordre i compleció, mostrant coherència tant interna com externa.

- Els elements de la unitat de compleció no estan definits amb claredat o mostren alguns signes d'incongruència entre ells i en relació al context.
- La unitat de programació és incompleta i els elements que la constitueixen són poc o gens pertinents o mostren incoherències greus entre ells i en relació al context.

- Intervenir ajustadament a les característiques i necessitats dels infants.

Els indicadors que es formulen són:

- L'alumnat intervé de manera ajustada als infants i a la situació, mostrant-se respectuós, acollidor, atent i disponible, disposat a modificar maneres de fer, activitats i recursos prèviament programats.
- Els estudiants mostren algunes dificultats per ajustar-se als infants que evolucionen en el transcurs de la sessió esdevenint finalment capaços d'introduir alguns canvis en la manera de fer i d'estar, en els espais i els materials.
- L'alumnat durant el curs de l'activitat pràctica es mostra en tot moment distant i poc respectuós amb les maneres de fer i els ritmes dels infants, no observant-se cap evolució en la relació que estableix amb ells.

- comprendre l'infant a través de la seva expressivitat motriu.

Els indicadors que es formulen són:

- L'informe d'observació interpreta l'acció de l'infant des de la seva pròpia subjectivitat (la de l'infant), relacionant-la amb els motius i les finalitats que aquest persegueix amb la seva actuació. Dóna sempre una imatge positiva de l'infant al que mostra capaç de responsabilitzar-se del seu aprenentatge. Aporta suggeriments de treball que poden ajudar-lo a progressar.
- L'informe exposa les accions de l'infant sense interpretar-les o, en fer-ho, estableix relacions de causa – efecte unívokes entre les característiques del context i l'actuació de l'infant
- L'informe presenta les dificultats o les habilitats per a l'acció de l'infant sense relacionar-les amb el context ni amb els motius ni propòsits que el mouen a actuar. Dóna en tot cas una visió estàtica i substancial del desenvolupament de l'infant

Conclusions

Després de gairebé vint anys de desenvolupament del projecte en la formació de mestres en l'àmbit de la psicomotricitat, es pot fer un balanç positiu de l'evolució de l'experiència avaluada a partir dels resultats de l'avaluació i d'un qüestionari contestat pels alumnes en finalitzar el curs. Dos són els fets que el recolzen:

D'una banda, la satisfacció constatada any rere any a través de les diferents avaluacions, que els estudiants que cursen l'assignatura fan en relació al procés d'aprenentatge personal seguit i als assoliments aconseguits. En paraules dels propis estudiants aquest plantejament metodològic:

"Penso que he après molt sobre la importància de la intervenció psicomotriu en el context educatiu i m'he adonat que és una pràctica que engloba molts conceptes i molt complexes".

"He après a observar-me a mi mateixa i conèixer les meves emocions, relacions, limitacions pors, és a dir, els meus punts forts i febles. També m'ha servit per aprofundir en aspectes com l'observació de les meves companyes per poder comprendre millor les seves actuacions. Ha estat una assignatura molt positiva ja que no només he après conceptes sinó altres maneres de posicionar-me davant la vida diària".

"... (És) molt enriquidor a nivell personal, ... tot procés de formació suposa un canvi de la persona: augmenta la confiança en un mateix, conèixer els propis límits i possibilitats, diferents formes de relació, desenvolupa una actitud d'escolta, d'empatia, en definitiva, un bon treball del sistema d'actituds, necessari per intervenir a la sala de psicomotricitat."

"La part que m'ha interessat més és la que fa referència a l'actitud del mestre i els aspectes metodològics. Perquè és la part en la que veig més clara la justificació del rol del professional com a acompanyant, mediador, partint de l'espontaneïtat del nen i de la flexibilitat de l'educador, tenint en compte els aspectes positius i les capacitats de l'infant, acceptant també les seves limitacions".

"El treball realitzat en aquesta assignatura i la metodologia emprada ha fet que aquesta es fes molt més atractiva del que en un principi pensava que seria. És una assignatura molt bonica i el treball realitzat tant teòric com pràctic ha estat molt significatiu per la meua formació, he après molt i, sobretot, tot m'ha quedat molt i molt clar".

"Les activitats formatives m'han semblat força adequades perquè han tocat una mica de tot: de teoria, d'interiorització, de posada a la pràctica a diferents nivells... Tot i que se'm va fer una mica pesat l'haver de fer un diari setmanal de les sessions de treball corporal.

"En general, estic molt satisfeta de la manera com s'ha desenvolupat l'assignatura. La pràctica amb els infants ha reforçat les meves ganes de dedicar-me a la docència"

D'una altre, la posada en pràctica d'aquesta metodologia docent, si més no, ha ofert testimoni durant els últims vint anys d'un altra manera d'entendre l'educació universitària que posa l'accent en la formació dels mestres per a la pràctica i des de la pràctica educativa, que apel·la a la globalitat de la persona que aprèn, que promou aprenentatges globals, significatius i funcionals. Aquest plantejament holístic en la manera d'entendre la formació dels futurs mestres ens permet atendre la complexitat del fet educatiu. En els darrers anys i en el si de la Universitat Rovira i Virgili, altres assignatures de la titulació d'Educació Infantil o, d'altres titulacions com és el cas de

Psicologia, han posat en marxa programes que comparteixen amb aquest, principis i metodologia.

Tanmateix, dos punts febles han estat identificats. El primer, detectat tant des del punt de vista de l'alumnat com des del professorat que ha participat en el desenvolupament del projecte, és la dificultat que suposa la posada en marxa d'una metodologia que convida a l'alumnat a participar activament en situacions de pràctica real amb ràtios professorat-alumnat elevades i idèntiques a les de les classes magistrals. Aquest fet suposa un plus de dedicació i d'esforç a totes les persones implicades: estudiants i professorat, dificulta l'organització i la gestió de l'aula i obliga al professorat a buscar fórmules que ajudin a rendibilitzar el treball. El segon està relacionat amb l'avaluació dels aprenentatges. El professorat de l'assignatura està actualment treballant en relació a l'elaboració d'uns instruments d'avaluació que permetin identificar d'una manera clara les competències assolides pels estudiants i valorar-les integrant-hi la pluralitat de perspectives que una comunitat de pràctica genera. Des d'aquesta òptica el procés avaluador forma part substancial del propi procés d'aprenentatge i permet a l'alumnat responsabilitzar-se del seu curs.

Notas

¹ Aquest article parteix de la comunicació "Com formar persones capaces de treballar amb persones" presentada al II Congrés Internacional: Claus per la implicació dels estudiants a la universitat. UNIVEST 09.

² El projecte de col·laboració entre el CEIP i l'Escola de Mestres, dos centres molt propers dins la zona educacional de Tarragona, es va iniciar durant el curs 1990-1991 entre la professora que impartia l'assignatura de psicomotricitat als futurs mestres de Preescolar, Isabel Viscarro, i el professor d'Educació Infantil encarregat de portar a terme la psicomotricitat al Col·legi de Pràctiques, Joan Fuguet. Aquesta col·laboració va oferir dos grans possibilitats als seus participants: institucions, professorat i alumnat (infants de parvulari i estudiants de magisteri). D'una banda, es va elaborar el projecte psicomotriu del Col·legi de Pràctiques que els dos professors esmentats van portar a terme conjuntament; i per l'altra, els estudiants de la Universitat van tenir la possibilitat de participar activament des de l'assignatura, en situacions de pràctica real, el que fa possible la construcció de les competències per a la intervenció psicomotriu.

Aquesta col·laboració es continua mantenint i des de el curs 2008-09, s'han incorporat els professionals del Campus de Terres de l'Ebre implicats en el desenvolupament de l'assignatura.

Bibliografia

Acebedo, A. (1993). Escola Municipal d'Expressió i de Psicomotricitat: Els programes formatius de la institució. Trajectòria i moment actual. Canvis, ajustaments i avaluació del procés seguit. Prospectiva. A *Actes del Congrés d'Expressió, Comunicació i pràctica Psicomotriu* (p. 28-34). Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

- Astolfi, J.P. (1997). *Aprender en la escuela*. Santiago de Chile: Dolmen
- Aucouturier, B.; Darrault, I.; Empinet, J.L. (1985). *La práctica psicomotriz. Reeducación y terapia*. Barcelona: Científico-Técnica.
- Benito, A. i Cruz, A. (2005). *Nuevas claves para la docencia universitaria*. Madrid: Narcea.
- Fernández Enguita, M. i Terrén, E. (Coord.) *Repensando la organización escolar. Crisis de legitimidad y nuevos desarrollos*. Madrid: Ediciones Akal
- Feyeraben, P. (1974). *Contra el método*. Madrid: Ariel.
- Meirieu, P. (2009). *Aprender sí, pero ¿cómo?*. Barcelona: Octoedro.
- Morin, E. (2001). *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Barcelona: Paidós.
- Pujol, J. i Fons, J.L. (1981). *Los métodos en la enseñanza universitaria*. Pamplona: EUNSA.
- Rogoff, B. (1993). *Aprendices del pensamiento. El desarrollo cognitivo en el contexto social*. Barcelona: Paidós.
- Ruiz de Lobera, M. (2004). La educación como práctica compartida. A *Metodología para la formación en educación intercultural*. Madrid: Ed. Catarata, Ministerio de Educación y Ciencia.
- Torre Puente, J.C. i Gil Coria, E. (Eds.) (2004). *Hacia una enseñanza universitaria centrada en el aprendizaje. Libro homenaje a Pedro Morales Vallejo, S.J.* Madrid: Universidad Pontificia de Comillas.
- Unitat de Suport Metodològic. Servei de Recursos Educatius (2006). *Guia de metodologies docents*. Tarragona: Publicacions URV.
- Valcárcel, M. (2004). El papel del profesorado universitario en la convergencia europea. Ponència en *Primera Jornada sobre "El profesorado universitario ante el Espacio Europeo de Educación Superior"*. Santander, marzo de 2004.
- Viscarro, I. (1995). La nova diplomatura d'Educació física a debat: Estudis de Magisteri de la Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia de la Universitat Rovira i Virgili. *Interaula: Butlletí dels centres de Formació de Mestres dels Països Catalans*, 25, 6-7.
- Viscarro, I. i Martínez, M.A. (2009). Com formar persones capaces de treballar amb persones. *Actes II Congrés Internacional: Claus per la implicació dels estudiants a la universitat*. UNIVEST 09. Girona.
- Wenger, E. (2001). *Comunidades de práctica. Aprendizaje, significado e identidad*. Barcelona: Paidós.

Zimmermann, A. (1998). *Gestión del cambio organizacional. Caminos y herramientas*. Quito: Ediciones Abya-Yala.

Nota biogràfica

Isabel Viscarro Tomàs, és Doctora per la URV. Llicenciada en Educació Física i Psicomotricista. Professora de l'Àrea de Didàctica de l'Expressió Corporal del Departament de Pedagogia. Docència a les titulacions de Mestre d'Educació Infantil, Educació Física i Educació Especial. Directora i coordinadora de cursos de postgrau i d'extensió universitària en Psicomotricitat.

adreça electrònica: isabel.viscarro@urv.cat

M. Asunción Martínez Vera, és Llicenciada en Psicologia i Psicomotricista. Catedràtica de Secundària de l'especialitat d'Intervenció Sociocomunitària. Professora del Cicle Formatiu de Grau Superior d'Educació Infantil a l'INS Vidal i Barraquer de Tarragona i professora associada del Departament de Pedagogia de la URV.

adreça electrònica: mariaasuncion.martinez@urv.cat